

גמ' קידושין (ז) - קידושין מדין ערב ומדין עבד כנעני
רב דניאל שטיין

א. חי' הריטב"א קידושין (שם) - ערב לאו אף על גב דלא מטי הנאה לידיה משתעבד. פי' לאו למימרא דלא מטי ליה שום הנאה דאם כן במאי משתעבד, אלא לומר דאע"ג דלא מטי לידיה הנאת המעות שהוציא המלוה ולא הגיע לידו של ערב לא כסף ולא שוה כסף, אפילו הכי משתעבד בהנאה דמטי ליה שהלוה לזה על אמונתו, דהנאה בכל דוכתא חשובה ככסף כדפרישנא בכמה דוכתי, הכא נמי אף על גב דלא מטי לידה הנאת מנה עצמו מקניא נפשה בהיא הנאה דשויה פרוטה דיהיב מנה לפלוני בדבורה. מיהו כל מקודשת דאמרינן בשמעתין היינו כשאמר הוא, שאמר לה הרי את מקודשת לי באותה הנאה שנתתי לפלוני מנה בדבורך.

ב. גמ' ב"ב (קעג): - אמר ליה רב אשי לאמימר הא מעשים בכל יום, דאסמכתא לא קניא וערב משתעבד, אלא אמר רב אשי בההוא הנאה דקא מהימן ליה גמר ומשתעבד נפשיה.

ג. פני יהושע קידושין (שם) - פ והרשב"א ושאר פוסקים כתבו דאירי שאמר לה התקדשי לי בהנאה זו שנתתי לפלוני מנה עבורך, והא דמייתי לה מדין ערב כתב הריטב"א ז"ל בחידושו דכי היכי דערב משתעבד ע"י הנאה ה"ה הכא. ולכאורה יש לתמוה דעל זה לא היה צריך להביא מדין ערב דפשיטא בכולה סוגיין דהיכא דהנאה שוה פרוטה מקודשת.

ד. תוס' ב"מ (נז): ד"ה לספק - וכן בזווי אם נתן ק' זווי לאדם שיחזיר להקדש מאה ועשרים אסור וכו', דחשב כאילו מקבל מלוה עצמו כמו תן מנה לפלוני ואקדש אני לך דמקודשת מדין ערב דחשוב כאילו קבלה ממנו.

ה. טור (אהע"ז סי' כ"ט) - אמרה לו תן מנה לפלוני ואקדש אני לך ונתנו ואמר לה התקדשי לי במנה שנתתי לפלוני מקודשתה.

ו. רמב"ם (פ"ה אישות הכ"ה) - האשה שאמרה תן דינר לפלוני מתנה ואתקדש אני לך ונתן ואמר הרי את מקודשת לי בהנאת מתנה זו שנתתי על פיך הרי זו מקודשת, אע"פ שלא הגיע לה כלום הרי נהנית ברצונה שנעשה ונהנה פלוני בגללה.

ז. רמב"ם (פ"א מכירה ה"ו) - האומר לחבירו תן מנה לפלוני ויקנה ביתי לך כיון שנתן קנה הבית מדין ערב.

ח. חדושי מרן רי"ז הלוי (עמ' פ"ב) - דהרמב"ם לטעמיה דמצריך בקידושין כסף של הנאה ולהכי הוסיף גם גבי ערב וכו' טעמא דהנאה וכו', כי נראה פשוט דגם לדעת הרמב"ם הקידושין הם בעצם הכסף שנתן לפלוני ולא הנאה בלבד דאל"ה לא היו צריכין להילפותא מערב וכו', דגם בקידושין הקנין נעשה ע"י עצם הכסף ממש ולא בהנאה בלבד אלא דהרמב"ם הוסיף גם טעמא דהנאה משום דהרמב"ם ס"ל דבקידושין לא סגי בלא הנאה, וזהו שכתב דגם הנאה יש כאן ומשו"ה גם בקידושין שייך הדין דערב וכו' ולענין מכירה דלא בעינן דוקא כסף של הנאה משו"ה השמיט שם לטעמא דהנאה לא צריכין ליה התם כלל.

ט. ר"ן קידושין (ג. דפי הרי"ף) - הא לך מנה והתקדשי לפלוני. והוא שלוחו אלא שהוא מקדשה משלו. מקודשת. ואף על גב דמנה לאו של משלח הוא.

י. משנה למלך (פ"ה אישות ה"א) - ונסתפקתי הגע עצמך שהיתה האשה חולה והיתה מסוכנת דשרו לה איסורים אלו וכן אם היא חולה שאין בו סכנה וקדשה באיסורי הנאה של דבריהם למ"ד דכל איסורים דרבנן הותרו בחולה אף שאין בו סכנה אם עבר וקדשה מהו. מי אמרינן דטעמא דהמקדש באיסורי הנאה דאינה מקודשת הוא משום דמה שנתן לה אינו מועיל לה כלום שהרי אינה יכולה ליהנות ממנו ולפי זה אם היתה חולה בענין שיכולה ליהנות הויה מקודשת. או דילמא טעמא דאינה מקודשת הוא משום דלמקדש אינו שוה כלום ונמצא שלא נתן לה פרוטה ולפי זה אם היתה חולה אינה מקודשת דנהי דלדידה שרי מ"מ המקדש לא נתן לה כלום כיון דלדידה אסור בהנאה. וראיתי לרש"י בפ"ד דע"ז (דף נ"ד) אהא דאמרינן דערלה וכלאי הכרם אם מכרן וקידש בדמיהם מקודשת שכתב וז"ל דלא מתפסי באיסורא וממונא הוא אף על גב דאיהו אסור לאיתהנווי מינייהו מיהו ההיא הנאה מטיא ליה ע"י ערלה אבל איהי לאו מערלה קא מטיא לה ודוקא קידושי אשה אבל איתהנווי מינייהו מדרבנן אסור וכו'. וראיתי להרדב"ז ז"ל שנשאל במי שזרק קידושין ללאה ולא היו שוין פרוטה ולא הספיקו להגיע לידה עד שנתייקרו ועמדו על פרוטה מהו בתר נותן אזלינן וליכא פרוטה ולא קא מיחסר ולא מידי הילכך לא קני או דילמא בתר מקבל אזלינן והא איכא פרוטה. והשיב הדבר ברור דבתר דידה אזלינן שהרי אינה מתקדשת אלא משעה שהגיעו המעות לידה וכשהגיעו היו שוין פרוטה ואף על גב דכשנתנו הוא לא היה שוה פרוטה ולא מיחסר ולא מידי מ"מ קני מדין עבד כנעני דאע"ג דלא חסר מידי קני נפשיה האי גברא נמי אף על גב דלא חסר מידי קני להאי איתתא.

יא. חי' הריטב"א קידושין (שם) - הילך מנה והתקדשי לפלוני מקודשת מדין עבד כנעני. פי' הא מיירי בשאין הנותן שלוחו של מקדש אלא שנותן כסף משלו כדי שתתקדש בו לזה והיינו דאתי עלה מדין עבד כנעני, וכיון שכן צריך שאותו פלוני יאמר לה הרי את מקודשת לי בכסף שנתן לך פלוני שתתקדש לי, ולא אמרינן הכא אלא דנתינת אחר בשבילו חשיב כנתינתו.

יב. חי' הריטב"א קידושין (נו:) - תדע דהא אפילו בדרך הנאתה מותרת בחולה שיש בו סכנה ואפילו הכי אסור למוכרה לו בדמים, דאם כן נמצא נהנה באיסורי הנאה של תורה, אלא ודאי אסור למכרם וכיון דכן לא חשיב ממונא כלל, ואפילו היא חולה שראויה ליהנות בה אינה מקודשת דלאו ממונא יהיב לה.